

ПРЕДГОВОР СВЕТОМ ПИСМУ

ГОДИНА 1847.: ВУКОВ ПРЕВОД НОВОГА ЗАВЕТА

Вук Стефановић Караџић је рођен 1787. године у Тршићу, а умро је јануара 1864. године у Бечу. Био је члан десет међународних учених друштава и академија наука, почасни доктор наука, почасни грађанин Загреба и Пореча, почасни члан више универзитета и института и носилац три руска, два аустријска, једног пруског и једног црногорског ордена, као и других признања.

О Вуковом раду, животу и преводу Новог завета много је писано. Сам превод је уско повезан са Вуковом језичком реформом, тако да је Вук, после превођења Новог завета имао више од једног непријатеља: осим што су му се супротстављали поборници старог правописа, превод није био по вољи ни достојницима српске цркве ни државе. Тадашња цензура није допуштала штампање без претходне сагласности црквених старешина, и мада је Вук имао сагласност једног епископа - то ипак није било довољно. Зато је превод чекао на издавање пуних 27 година, а у међувремену је доживео неколико рецензија од стране самога Вука.

На наговор Јернеја Копитара (познатог и као Вартоломеј), са којим се упознао у Бечу 1815. године, и по савету Лукијана Мушицког, који је сматрао да ће народ и српска црква прихватити само превод који подржава Руско библијско друштво, а не енглеско, или неко друго западно, Вук ступа у контакт са Руским библијским друштвом, путује у Петроград, и 1818. године са

њим склапа уговор о превођењу Новог завета на српски језик. После само шест месеци рада, Вук је предао рукопис. Превод је начињен углавном са тзв. словенског превода из 1820. године који је био потврђен од црквеног Синода, уз обимне и важне консултације са немачким Лутеровим преводом и руским. Вук у предговору каже да је, понекад, консултовао и десет различитих превода на европске језике. На преводу су му помагали Копитар, и касније Франц Миклошић, нарочито код консултација око тежих места.

„Ја не знам да ли у свему народу нашем, осим црква, педесет кућа имају Нови завјет; а осим свештенства, које чита у цркви и у другијем различнијем догађајима по служби својој, не знам би ли се могло наћи и пет људи који су Нови завјет сав редом прочитали... Ја се надам да ће књига ова бити на неисказану корист народу нашем. Из јеванђелија ће народ познати како је Христос на овај свијет дошао, шта је учио, и како је са свијета овога отишао...”

Ипак, Руско друштво рукопис враћа 1823. године, незадовољно језиком Вуковог превода, а после негативне рецензије комисије у којој су се налазили митрополит Леонтије Ламбровић, тада бивши српски митрополит, архимандрит Филиповић и Атанасије Стојковић. Комисија је превод почела да исправља по старом правопису, и онда закључила да је то узалудан посао, па је предложила свој превод.

После одбијања Руског друштва да му штампа превод, Вук 1824. године објављује „Огледе Светог писма на српском језику” на двадесет пет страница, јер је желео да јавност види његов рад, као и да Британском друштву учини понуду за

штампање његовог превода.

„Огледи” су штампани у Лајпцигу у хиљаду примерака, а садржавали су одломке из Новог завета. Међутим, све је било узалуд. У Србији ни власт (кнез Милош), ни црква, као ни у Аустрији српска црква, нису хтели да дају препоруку за штампање. Са друге стране, Библијско друштво без препоруке није желело да штампа, јер је аустријска цензура изричито захтевала препоруку српских црквених власти.

Зато 1831. године Вук излази са новим предлогом: да се његов превод штампа за „Србе Турскога закона (за Бошњаке)” којих је у Босни тада било више од милион. Међутим, све ово време, Британско библијско друштво је штампало Стојковићев превод (за који исто тако није имало одобрење), па би објављивање Вуковог превода било штетно по овај други.

Вук се 1832. године обраћа Берлинском (пруском) библијском друштву са истим захтевом, али оно захтев враћа лондонској централни. Године 1833. Вук се обраћа Његошу, са којим је тада био у веома добрим односима. Његош му издаје писмену препоруку чија је тежина била у томе што је Његош већ био новопосвећени епископ црногорски и брдски. Према црквеном историчару Радославу Грујићу: „Владика Петар I, заносио се такође мишљу, да народ свој просвети у хришћанском духу, те је 1826. изразио жељу, да се Св. Писмо Новог Завета преведе на српски и у народ рашири”. Вук Његошеву препоруку одмах шаље Библијском друштву, али опет нема позитивног одговора. Следеће, 1834. године Вук одлази у Црну Гору са намером да тамо штампа Нови завет, али одустаје због лоших техничких

могућности.

И поред многобројних одбијања Вук и даље не одустаје. Преко пријатеља и познаника обраћа се Америчком библијском друштву, односно њиховим представницима који су тада били у Србији. Они су, у разговорима са људима, стекли утисак да је Вуков превод заиста пожељан и такву су препоруку послали у Лондон. Међутим, Библијско друштво 1840. године поново планира (неуспело) издавање Стојковићевог превода.

Зато се, 1847. године, Вук коначно одлучује да објави приватно издање. Година 1847. је и по другим књигама драгоцену за српску књижевност. Исте године излазе и „Песме” Бранка Радичевића и „Горски вијенац” Петра Петровића Његоша.

После одобрења бечке цензуре, Вук рукопис предаје штампарији у Јерменском манастиру у Бечу (мехитариста), са којима је и раније сарађивао. Први тираж је био две хиљаде примерака, а Вук је написао предговор и приложио лист са новом српском азбуком. Реакција је била брза. По захтеву српске цркве, кнежевска Попечитељства (министарства) просвете и финансија су забранила увоз Вуковог превода у Србију. У образложењу је стајало да је „друга страна” штампала Нови завет, при чему се очигледно мисли на јерменски манастир, што је протумачено као деловање римске папске Пропаганде. Међутим, Библијско друштво из Лондона 1850. године откупљује од Вука хиљаду примерака. Том приликом је склопљен уговор по којем Вук пристаје да се из будућих издања друштва уклони његов предговор, као и да се превод може даље штампати и у другом писму и величини - формату. Први тираж је распродат до

1853. године.

Према сачуваним рукописима можемо да реконструишемо обим рада и ревизија које је Вук начинио на Новом завету од првог рукописа 1819. године до првог штампаног издања 1847. године. Прво је за потребе Руског друштва начинио екавски превод 1819. године. Затим је даље радио и преправљао га за издање Огледа 1824. године, исто тако на екавици. У рукопису из 1829. године приметно је враћање на славјано-сербску ортографију. Рукопис из 1835. године (вероватно припреман за штампање у Црној Гори) поново се враћа Вуковом правопису, али је на ијекавици. У рукопису из 1845. године учињене су мање исправке, па је та верзија и предата у штампу 1847. године.

Први критичари Вуковог превода били су заслепљени страхом и мржњом. Књаз Милош је сматрао да представља напад на православну веру:

„Он превиђа да ће тежње такве којима је Вук пристао, тежње реформизма ако им се за време не стане на пут у данашња наша згодна и незгодна времена, само раздор у наш народ уселити, јер он зна и то шта је крви Немачку стало, док је превод Новог Завјета, док је реформација продрла куд је наумила.”

Књажев саветник Петронијевић је написао да је књига штампана од стране Пропаганде, да је штетна по православље, а сличне ставове изнео је и секретар српскога митрополита и цензор књига и новина Василије Лазић, са којим је Даничић полемисао преко новина. Године 1850. владика Јевђевије Јовановић (који је наследио Мушицког, после његове смрти) објавио

је књигу: „О преводу *Новога Завјета...*” Други су у нападима говорили о томе да је Вук у вези са лутеранском црквом - вероватно због коришћења Лутеровог превода на немачки. Говорило се да је Вук плаћени агент католичке или протестантске пропаганде. Напади су стигли и из Русије, где је Вуков правопис схваћен као увођење латинског правописа, само привидно задржавајући спољни изглед руских слова, итд. Један од последњих напада догодио се само две године пре Вукове смрти у часопису Световид. Тада је нападнут како је од немачких лутерана примио паре, штампао Нови завет у Берлину (издање 1857.), а да је у Београд примерке донео човек „*друге вере*” - протестантски пастор, који је, у ствари, био легитимни представник Библијског друштва! Вука је највише бранио његов ученик и следбеник Ђура Даничић, који је постао чувен по свом спису „*Рат за српски језик...*” у коме је бранио и одбранио Вуков правопис. Даничић је водио многе расправе са Вуковим критичарима, и углавном их је ућуткивао, користећи научни метод компарације и аналогije.

Занимљиво је да је већ године 1853. у Прагу, у једном издању изабраних стихова из Еванђеља по Јовану на више језика, осим грчког, латинског, бохемијског (чешког), пољског, руског, словенског (вероватно црквено-словенског), употребљен и превод на српскохрватском језику. Књигу је припремио Ј. Розум а налази се у Староческој библиотеци. Како је ово издање само шест година после појаве Вуковог *Новога завета*, реално је претпоставити да се уредник послужио најновијим преводом - односно Вуковим, с обзиром да се користио фондом Библијског друштва из Лондона.

У међувремену Вук се бранио, писао утуке на утуке, одговоре, молбе, жалбе и „љубезна писма”, и радио на ревизији превода, припремајући друго издање. Оно је објављено 1857. године, штампано у Берлину, у тиражу од пет хиљада примерака.

„Ово издање представља Вукову задњу ревизију његова Новог завјета. У текст су унијете само неке мање измјене и исправци. Технички, издање је скоро сасвим истовјетно с оним из 1847. године”

Вуков најозбиљнији и најбољи критичар у то време био је Никанор Грујић, владика пакрачки, члан Матице српске и Српског ученог друштва. Он је 1852. године у Земуну објавио књигу *„Примјетве Никанора Грујића, архимандрита кувеждинског, на превод Новог Завјета, који је господин Вук С. Караџић писао”* у којој је набројао око три стотине примедби на превод. Вук је обратио пажњу на ове критике, иако се о њима у писму Платону Атанацковићу лоше изјаснио, и у издање из 1857. године унео је осам исправки.

Следеће, треће издање, штампано је после Вукове смрти, 1864. године, у тиражу од пет хиљада примерака, а редослед посланица је промењен у данашњи. Ово издање, као и остала до 1871. године спадају у лошија, јер је исправке и корекције чинио Ђура Даничић, који је, уносећи их, учинио низ других грешака.

„И тако све хотимичне измјене у свијем издањима Вукова Новог Завјета од г. 1864. до г. 1871. иду на рачун Даничићев, као што на његов рачун иду и све нехотичне штампарске погрешке које су се у тијем издањима поткрале.” Наука се о овим исправкама веома неповољно изразила, па је зато 1974. године Просвета

штампала критичко издање, а 1987. године издавачке куће Просвета и Нолит штампале су издање из 1847. године у (за наше услове великом) тиражу од 14 хиљада примерака.

Године 1868. Вуков правопис је званично прихваћен у Србији и уведен у школски систем. Те исте године, објављено је први пут на српском језику Свето писмо Старога и Новог завета.

ГОДИНА 1867.: ПРЕВОД СТАРОГА ЗАВЕТА ЂУРЕ ДАНИЧИЋА

Ђурађ Поповић, син новосадског свештеника Јована Поповића, родио се 1825. године, а умро 1882. године у Загребу. Презиме у Даничић заменио је приликом објављивања свог првог и најчувенијег стручног рада 1847. године: *„Рат за српски језик и правопис“*, пошто му је бечка цензура текст први пут забранила под правим именом и презименом. У Беч је 1845. године дошао да студира право, али се, годину дана касније, приклонио Вуку Караџићу и почео да студира словенску филологију и српски језик. Био је професор словенске филологије, историје књижевности и естетике на Великој школи у Београду, библиотекар Народне библиотеке, секретар Друштва српске словесности, секретар Југословенске академије знаности и умјетности у Загребу, итд. Био је члан Матице српске, члан Југословенске академије знаности и умјетности, члан Царске петроградске академије наука и почасни доктор филозофије Петроградског универзитета.

Свакако да је Вуков рад на преводу Новог завета охрабрио Ђуру Даничића да почне са превођењем старозаветних приповедака, затим псалама, а касније и са осталим књигама Старог

завета. Тако је 1850. године објављена књига *„Приповјетке из старог и новог завета“*, која је штампана у Бечу и са којом је постигао велики успех. Ове приповетке, које је радио заједно са Вуком, доштампаване су више од двадесет пута: у Београду, Загребу, Панчеву, Новом Саду, на ћирилици и латиници.

Претпоставља се да је Даничић пре 1862. године припремио превод Псалама (верује се да је превод завршен чак 1850. године), али Британско друштво није прихватило понуду да их штампа, уз образложење да нису преведена са јеврејског изворника, већ са црквено-словенског језика.

„Ја сам псалме преводио у оно вријеме кад је била највећа врева против Вука и против пријевода Светога писма... Стога сам, превodeћи псалме, морао много се држати руског пријевода. А да није било тога, многа би се мјеста могла казати и љепше српски и ближе оригиналу!“

Ипак, Даничић ради ревизију Псалама користећи литерарни превод са јеврејског и поново их нуди Библијском друштву, што ово сада прихвата. Тако 1864. године *„Псалтир Давидов“* излази у Бечу, у издању А. Рајнхарда. У Пешти (Будимпешти) је 1865. године објављено *„Свето писмо, Постање или прва књига Мојсијева“*. Године 1866. објављује *„Пет књига Мојсијевих“*, и исте године издање се због великог интересовања понавља. Следеће, 1867. године објављује *„Књигу Исуса Навина, о Судијама, о Рути, Самуилову, о царевима, дневнике“*, у два издања - на ћирилици и на латиници.

„Када се има на уму да су ови преводи изашли у време дефинитивног стварања српског књижевног језика у другој половини XIX века, и

да су ти преводи класични по своме језику, онда се може разумети њихов велики значај. Језик Библије је постао образац библијског стила у нашој књижевности."

Године 1868. у Београду излази цело Свето писмо на ћирилици. Исте године у Пешти излази на латиници.

Даничић је Стари завет превео са латинског превода Библије по ужем јеврејском канону који је издао Емануел Тремелиус 1575-1579. године у Франкфурту на Мајни. Претпоставља се да су коректуре рађене према преводу на неки други језик (према Лутеровој немачкој Библији). Занимљиво је да цео Стари завет није никада објављен као самостална целина, мада су већ наведени делови имали по више издања, и на ћирилици и латиници.

Како још увек није урађена студија Даничићевог превода, (као што постоји В. Мошинова студија Вуковог превода), не постоји детаљна анализа преводилачких грешака у Старом завету. Зато овде наводим само неколико очигледнијих, како бисмо обратили на њих пажњу приликом читања Старог завета:

Пета Мојсијева 33, 6 (Даничић):

*"Да живи Рувим и не умре, а људи његовијех **да буде** мало!"*

треба:

*"Да живи Рувим и не умре, а људи његовијех **да не буде** мало!"*

Прва Самуилова 8, 16 (Даничић):

*"И слуге ваше и слушкиње ваше и **младиће** ваше најљепше и магарце ваше узимаће, и обртати на своје послове."*

Погрешно преписано слово у речи у средњовековном јеврејском препису, које се касније пренело и до нас. Треба да стоји:

„И слуге ваше и слушкиње ваше и најбоље **волове** и магарце ваше узимаће...”

Немија 3, 8 (Даничић):

„...и **оставише** Јерусалим до широкога зида.”
треба:

„...и **утврдише** Јерусалим до широкога зида.”

Псалам 23, 6 (Даничић):

„...и ја ћу наставати у дому Господњем за **дуго**.”
треба:

„...у дому Господњем **заувек/довека/вечито**.”

Осија 6, 6 (Даничић):

„Јер је мени **милост** мила а не жртва...”

треба:

„Јер је мени **љубав** мила а не жртве...”

Амос 5, 24 (Даничић):

„Него **суд** нека тече као вода и **правда** као
силан поток”

треба:

„Него **правда** нека тече као вода и **праведност**
као силан поток.”

Захарија 14, 19 (Даничић):

„Таки ће бити **гријех** Мисирцима и **гријех** свијем
народима који не би долазили да празнују празник
сјеница.”

треба:

„Таква ће бити **казна** Мисирцима и **казна** свијем
народима...”

Стари завет је написан тзв. херцеговским
дијалектом српскога језика, за који Чајкановић
каже да „... има у себи нечег достојанственог,
свечаног, старинског...”

Општи је утисак да се не може добити лепши превод, али да се може свакако тежити за тачнијим.

*„Свето писмо у Срба”, глава VIII: „XIX век”,
Бранко Бјелајац, 1996.*

**Свето писмо или Библија Превод
Даничић-Караџић
The Holy Bible in Serbian, Daničić-Karadžić
translation, Cyrillic Alphabet**

Public Domain

Language: српски (Serbian)

Овај превод Библије је у јавном власништву (није заштићен ауторским правима).

2025-12-31

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 31 Dec 2025 from source files
dated 31 Dec 2025

0a850a1f-1f62-5a53-8998-5f6da46dcea8